

EURÓPSKA
KOMISIA

VYSOKÁ PREDSTAVITEĽKA
EURÓPSKEJ ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 6. 3. 2014
JOIN(2014) 9 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

**Za otvorené a bezpečné svetové oceány:
prvky stratégie námornej bezpečnosti Európskej únie**

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Za otvorené a bezpečné svetové oceány: prvky stratégie námornej bezpečnosti Európskej únie

I Úvod

Námorné záujmy Európy sú zásadne zviazané s blahobytom, bohatstvom a bezpečnosťou jej občanov a spoločenstiev. Približne 90 % zahraničného obchodu EÚ a 40 % jej vnútorného obchodu sa prepravuje po mori. EÚ je tretím najväčším dovozcom a celosvetovo piatym najväčším výrobcom produktov v oblasti rybného hospodárstva a akvakultúry. Každoročne prejde cez prístavy EÚ viac ako 400 miliónov cestujúcich. Voľný obchod, doprava, cestovný ruch, ekologická diverzita a hospodársky rozvoj závisia od otvorených a bezpečných morí a oceánov. Ak ich nedokážeme ochrániť pred širokým spektrom námorných hrozieb a rizík, dôsledkom toho môže byť, že sa moria a oceány stanú dejiskami medzinárodných konfliktov, terorizmu a organizovanej trestnej činnosti.

V týchto súvislostiach je Európska únia pod tlakom, aby urobila viac, konala rýchlejšie a s menšími zdrojmi, a to posilnením spolupráce medzi rôznymi sektormi a vnútroštátnymi orgánmi. Keďže vnútorné a vonkajšie rozmery sú čoraz viac vzájomne previazané, na dosiahnutie koherentnosti medzi sektorovými a vnútroštátnymi politikami a na umožnenie civilným a vojenským orgánom spoločne reagovať účinným spôsobom je potrebné, aby sa všetky zainteresované strany podieľali na jednotných cieľoch a úsilí. Námorné sily Európskej únie nasadené pri brehoch Somálska (EUNAVFOR) — operácia Atalanta, v kombinácii s rozsiahlou pomocou v oblasti spolupráce ukázali efektívnosť sústredného prístupu.

Európska rada v decembri 2013 zdôraznila význam, ktorý spočíva v zabezpečení strategických záujmov EÚ v oblasti námornej bezpečnosti na pozadí širokého spektra rizík a hrozieb. Pokiaľ ide o konkrétne ciele, vo Vyhlásení z Limassolu z roku 2012 sa zdôraznil „význam lepšej námornej správy vrátane posilnenej spolupráce“.¹ Stratégiou námornej bezpečnosti by EÚ mohla položiť základy svojho príspevku k vytvoreniu riadenia námorných záležitostí založeného na pravidlách, či už v teritoriálnych vodách alebo na otvorenom mori.

Stratégia námornej bezpečnosti EÚ by uľahčila uplatňovanie strategického medzisektorového prístupu v oblasti námornej bezpečnosti.² V súlade s existujúcimi zmluvami a právnymi predpismi ako aj dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve (UNCLOS) ako základom tohto prístupu by jej východiskami mala byť koordinácia na úrovni EÚ a rozvoj ďalších synergii s členskými štátmi a medzi nimi navzájom a spolupráca s medzinárodnými partnermi.

Takáto stratégia sa nebude snažiť vytvárať nové štruktúry, programy alebo právne predpisy, ale sa bude usilovať vychádzať z dosiahnutých výsledkov a posilňovať ich. Mala by sa zabezpečiť konzistentnosť s existujúcimi politikami EÚ.³

¹ Prijatom európskymi ministrami zodpovednými za integrovanú námornú politiku.

² Výraz „medzisektorový“ odkazuje na opatrenia alebo spoluprácu medzi rôznymi morskými alebo námornými funkciami (napr. námornou bezpečnosťou, ochranou morského prostredia, kontrolou rybolovu, clami, hraničnými kontrolami, presadzovaním práva a obranou).

³ Príklad: nariadenie (ES) č. 725 /2004 o zvýšení bezpečnosti lodí a prístavných zariadení; smernica 2005/65/ES o zvýšení bezpečnosti prístavov a nariadenie (ES) č. 324/2008 o postupoch vykonávania inšpekcií Komisie v oblasti námornej dopravnej bezpečnosti.

Mala by sa posilniť spolupráca s existujúcimi medzivládnyimi a medzinárodnými iniciatívami.⁴ Napokon by rozvíjanie koordinovaného prístupu k námornej bezpečnosti posilnilo rast a potenciál na vytváranie nových pracovných miest súvisiacich s našimi moriami, ako je uvedené v stratégii EÚ v oblasti rastu — Európa 2020⁵.

II Záujmy v oblasti námornej bezpečnosti

Hlavné strategické záujmy EÚ v oblasti námornej bezpečnosti sú:

- predchádzanie konfliktom, zachovanie mieru a posilnenie medzinárodnej bezpečnosti zapojením medzinárodných partnerov. Podporuje sa tým medzinárodná námorná spolupráca a fungovanie právneho štátu, uľahčuje námorný obchod a prispieva k udržateľnému rozvoju.
- Ochrana EÚ pred hrozbami v oblasti námornej bezpečnosti vrátane ochrany kľúčovej námornej infraštruktúry, ako sú napríklad prístavy a terminály, zariadenia na mori, podmorské potrubia, telekomunikačné káble, vedecký výskum a inovačné projekty a iné hospodárske činnosti na mori.
- Účinná kontrola vonkajších námorných hraníc EÚ s cieľom predchádzať nelegálnym činnostiam.
- Ochrana globálneho dodávateľského reťazca EÚ, sloboda plavby, právo na nerušenú plavbu pre lode plaviace sa pod vlajkou niektorého z členských štátov EÚ a bezpečnosť a ochrana ich námorníkov a cestujúcich.
- Predchádzanie nelegálnemu, neregulovanému a neohlásenému rybolovu.

III Hrozby v oblasti námornej bezpečnosti

Hrozby pre námornú bezpečnosť sú rôznorodé, pre európskych občanov predstavujú riziko a škodia strategickým záujmom EÚ. Tieto hrozby pre námornú bezpečnosť majú celú škálu vplyvov naprieč viacerými sektormi politiky. Sociálne, hospodárske a environmentálne javy, ako je napríklad zmena klímy, znehodnocovanie morských ekosystémov a vyčerpávanie prírodných zdrojov s vplyvom na pobrežné oblasti členských štátov EÚ a ostatných krajín, moria a oceány, majú priame a nepriame dôsledky na námornú bezpečnosť. Identifikované boli tieto hrozby pre námornú bezpečnosť:

- územné námorné spory, akty agresie a ozbrojené konflikty medzi štátmi.
- Šírenie zbraní hromadného ničenia vrátane chemických, biologických, rádiologických a jadrových hrozieb.
- Námorné pirátstvo a ozbrojené lúpeže na mori.
- Terorizmus a iné úmyselné protiprávne činy namierené voči lodiam, nákladu a cestujúcim, prístavom a prístavným zariadeniam a kľúčovej námornej infraštruktúre vrátane kybernetických útokov na informačné systémy.

⁴ Ako napríklad s Fórom činností pobrežnej stráže Európskej únie, Medzinárodnou námornou organizáciou alebo Fórom veliteľov európskych vojenských námorníctiev (CHEN).

⁵ COM(2010) 2020 final.

- Cezhraničná a organizovaná trestná činnosť vrátane nezákonného obchodovania so zbraňami, drogami a ľuďmi po mori, ako aj nelegálneho, neregulovaného a neohláseného rybolovu.
- Možné dôsledky nezákonného vypúšťania alebo havarijného znečisťovania morí na životné prostredie.
- Možné vplyvy prírodných katastrof, mimoriadnych udalostí a zmeny klímy na námorný dopravný systém a najmä na námornú infraštruktúru.
- Podmienky na mori a v pobrežnom pásme, ktoré oslabujú potenciál rastu a vytvárania pracovných miest v morskom a námornom sektore.

IV Účel tejto stratégie

Vzhľadom na zložitosť existujúcich politických nástrojov a nespočetné množstvo zapojených aktérov a právnych predpisov na vnútroštátnej úrovni a úrovni EÚ by táto stratégia mala byť inkluzívna, komplexná a mala by vychádzať z už dosiahnutých výsledkov.

Komplexný prístup EÚ v oblasti boja proti pirátstvu pri pobreží Somálska slúži ako dobrý príklad. Vyžaduje si opatrenia multilaterálneho charakteru, ktorých súčasťou je spolupráca v civilných a obranných záležitostiach, budovanie kapacít a rozvíjanie partnerstiev, vyšetrovania vo finančnej a súdnej oblasti, diplomatické úsilie a politické záväzky na miestnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ako aj výskum a inovácie a spoluprácu s priemyslom.

Účelom tejto stratégie je uľahčiť uplatňovanie medzisektorového prístupu v oblasti námornej bezpečnosti. Dosiahlo by sa to sledovaním týchto štyroch strategických cieľov:

a. Najlepšie využitie existujúcich kapacít na vnútroštátnej a európskej úrovni

Každý členský štát postupne vyvinul vlastné systémy, štruktúry a prístupy k svojej námornej bezpečnosti bez toho, aby len jediný postup zaručoval úspech. Toto úsilie podporujú agentúry EÚ, ako je napríklad Európska obranná agentúra (EDA) a Satelitné stredisko Európskej únie (EUSC), ako aj Európska námorná bezpečnostná agentúra (MESA), Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov Európskej únie (Frontex) a Európska agentúra na kontrolu rybného hospodárstva (EFCA), ktoré vyvinuli sektorové systémy a kapacity v oblasti námorného dohľadu. Na zabezpečenie optimálnej reakcie na hrozby by táto stratégia mala podporovať príslušné orgány a agentúry na všetkých úrovniach v ich úsilí o zvýšenie účinnosti námornej bezpečnosti a uľahčenie medzisektorovej a cezhraničnej spolupráce medzi zainteresovanými stranami v oblasti námornej bezpečnosti.

b. Podpora efektívnych a vierohodných partnerstiev na svetových oceánoch

Vzhľadom na skutočne globálnu povahu námorných spojení, globálnych dodávateľských reťazcov a prepravy najlepšou zárukou strategických námorných záujmov EÚ sú partnerstvá s ostatnými zainteresovanými stranami alebo medzinárodnými organizáciami. Schopnosť Únie spolupracovať s medzinárodnými partnermi priamo vplýva na jej schopnosť hájiť svoje záujmy. Táto stratégia by EÚ mala postaviť do polohy vierohodného, spoľahlivého a efektívneho partnera na svetových oceánoch, ktorý je pripravený a schopný na seba prevziať svoje medzinárodné záväzky.

c. Podpora nákladovej efektívnosti

V čase keď sú verejné výdavky pod tlakom a zdroje sú obmedzené by výsledkom tejto stratégie mal byť nákladovo efektívny prístup v oblasti námornej bezpečnosti. Námorná

bezpečnosť EÚ je vo veľkej miere postavená na vnútroštátnych systémoch a sektorových prístupoch, ktoré však eventuálne spôsobujú, že operácie sú drahšie a menej účinné. Zlepšením medzisektorovej spolupráce, umožnením lepšej komunikácie medzi systémami na vnútroštátnej úrovni a úrovni EÚ, vytvorením efektívnych civilno-vojenských rozhraní a zavedením výsledkov výskumu a technologického vývoja do politiky by sa mali námorné operácie zefektívniť.

d. Posilniť solidaritu medzi členskými štátmi

Jeden námorný teroristický útok alebo prerušenie jednej alebo viacerých hlavných dopravných plavebných trás by mohlo mať katastrofálny dosah na viacero členských štátov, EÚ ako celok alebo tretie krajiny. Predchádzanie mimoriadnym udalostiam, ich odhaľovanie a reakcie na ne si vyžaduje spoluprácu všetkých zainteresovaných strán v oblasti námornej bezpečnosti.

V niektorých oblastiach, ako je napríklad Stredozemné more, by ďalšou hrozbou mohla byť absencia dohody o námorných pásmach, ako je vymedzenie výhradných hospodárskych zón.

Cieľom tejto stratégie by malo byť posilnenie vzájomnej podpory medzi členskými štátmi a umožnenie spoločného plánovania pri nepredvídaných udalostiach, riadenia rizík, predchádzania konfliktom a reakcie na krízové situácie a riadenie krízových situácií.

V Organizovanie reakcie EÚ budovaním na dosiahnutých výsledkoch a ich zlepšovaním

Stratégia, ktorej cieľom je dosiahnuť lepšiu správu námorných záležitostí, by sa mala vyznačovať štyrmi hlavnými zásadami:

- *Medzisektorový prístup*: je potrebná lepšia spolupráca medzi všetkými partnermi počnúc civilnými a vojenskými orgánmi (presadzovanie práva, kontrola hraníc, colné kontroly a kontroly rybolovu, environmentálne orgány, dohľad nad nákladnou dopravou, výskum a inovácie, vojenské námorníctva) až po priemysel (nákladná doprava, súkromné bezpečnostné služby, podpora kapacít, sociálni partneri).
- *Funkčná integrita*: v prípade každej zainteresovanej strany by nemalo dôjsť k zmene poverenia, záväzkov alebo právomocí. Namiesto toho by sa pozornosť mala sústrediť na to, ktoré konkrétne funkcie alebo úlohy možno lepšie dosiahnuť prostredníctvom spolupráce s ostatnými zainteresovanými stranami.
- *Námorný multilateralizmus*: kľúčovou zásadou pri riešení zložitých otázok, ktoré si vyžadujú medzinárodnú reakciu a spoluprácu v oblasti námorných záležitostí, je multilateralizmus. EÚ je silnejšia a jej záujmy sú najlepšie chránené vtedy, ak voči svojim medzinárodným partnerom vystupuje jednotne.
- *Dodržiavanie pravidiel a zásad*: EÚ podporuje dodržiavanie medzinárodného práva, ľudských práv a demokracie a plné dodržiavanie dohovoru OSN o morskom práve a v ňom zakotvených cieľov, ako kľúčových prvkov dobrej správy morských záležitostí založenej na pravidlách.

Uvedené štyri zásady sa uplatňujú v piatich oblastiach na zaistenie lepšej spolupráce.

a. Vonkajšia činnosť

Vonkajšie opatrenia EÚ na podporu námornej bezpečnosti a správy námorných záležitostí sa pohybujú od politických dialógov s medzinárodnými partnermi až po podporu budovania

kapacít v námornej oblasti a vojenské operácie zamerané na zabránenie pirátstvu a ozbrojených lúpeží na mori. V záujme podpory lepšej správy oceánov by EÚ mohla zlepšiť spôsob a stupeň zúročenia najlepších postupov vnútorných politík týkajúcich sa aspektov námornej bezpečnosti. Mohlo by sa to využiť napríklad v rámci podpory partnerských krajín pri zvyšovaní štandardov ich prístavov a prístavných zariadení a bezpečnosti lodí na splnenie požiadaviek stanovených v Medzinárodnom kódexe bezpečnosti lodí a prístavných zariadení (ISPS) Medzinárodnej námornej organizácie (IMO) a požiadavky Dohovoru o pracovných normách v námornej doprave a Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o dokladoch totožnosti námorníkov na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti námorníkov.

Úspech operácie Atalanta EUNAVFOR pri potláčaní pirátstva pri pobreží Somálska v kombinácii s rozsiahlou pomocou v oblasti spolupráce poskytovanou EÚ na súši aj na mori prispeli k zníženiu základných príčin neistoty na moriach. V tejto súvislosti by sa mala uskutočniť analýza, aby sa identifikovali skúsenosti, ktoré možno použiť inde. Ďalším modelom, ktorý priniesol pozitívne výsledky v boji proti pirátstvu v juhovýchodnej Ázii — a do ktorého boli zapojené jednotlivé členské štáty EÚ — je Regionálna dohoda o spolupráci v boji proti pirátstvu a ozbrojeným lúpežiam na lodiach v Ázii (ReCAAP). Uvedené príklady svedčia o hodnote spolupráce v oblasti námornej bezpečnosti.

Regionálne aspekty

Niektoré námorné pásma alebo oblasti v rámci svetových oceánov majú vzhľadom na svoju strategickú hodnotu alebo potenciál byť zdrojom krízových situácií alebo nestability osobitný význam pre EÚ a jej členské štáty.

Kľúčový význam majú Stredozemné more, Atlantický oceán a celosvetová sieť námorných dopravných trás smerujúcich do Ázie, Afriky a na americký kontinent a naspäť.

Vodám obmývajúcim africký kontinent vrátane Guinejského zálivu sa musí venovať zvýšená pozornosť a medzinárodne koordinovaný prístup⁶. Narastajúce pirátstvo a ozbrojené lúpeže na mori v Guinejskom zálive zvyrazňujú potrebu koordinovanej činnosti EÚ vrátane previazania existujúcej a budúcej pomoci EÚ na budovanie kapacít s opatreniami podniknutými štátmi tohto regiónu.

V dôsledku prítomnosti medzinárodných partnerov ochraňujúcich zraniteľnú námornú dopravu a bojujúcich proti pirátstvu sa Adenský záliv stal jednou z dôležitých oblastí spolupráce. Prítomnosť EÚ v Adenskom zálive prostredníctvom operácie Atalanta EUNAVFOR kombinovaná s rozsiahlou podporou poskytovanou ostatnými nástrojmi EÚ v oblasti spolupráce má pozitívny účinok na ostatné oblasti politiky a podporuje lepšiu civilno-vojenskú spoluprácu. Mal by sa zachovať úspech operácie Atalanta v kombinácii s opatreniami dlhodobejšej spolupráce, aby sa zabezpečilo, že už v budúcnosti nedôjde k oživeniu pirátstva.

EÚ podporuje rozvíjanie integrovanej námornej stratégie 2050 v Afrike a je pripravená na spoluprácu v námorných záležitostiach s Africkou úniou a jej členskými štátmi.

Námorné oblasti vo východnej a juhovýchodnej Ázii sú zdrojom veľkého množstva problémov. Veľký ale nerovnomerne rozdelený hospodársky rozvoj, zvyšovanie počtu obyvateľstva a protichodné nároky na územia a morské zdroje vytvárajú účinnú kombináciu pre spory, nestabilitu a krízy.

⁶ Porovnaj „Prvky pre strategickú reakciu EÚ na výzvy v Guinejskom zálive“ JOIN (2013)31 final, 18.12.2013.

Otvorenie možných dopravných trás cez Arktídu a čerpanie jej prírodných a nerastných zdrojov bude predstavovať osobitné environmentálne výzvy, ktoré sa budú musieť maximálne starostlivo riešiť, a spolupráca s partnermi bude prvoradá⁷.

Oblasti lepšej spolupráce

Únia

- by mala zabezpečiť koordinovaný prístup k otázkam námornej bezpečnosti na medzinárodných fórach, ako sú napríklad G8, OSN, IMO, ILO, NATO, Africká únia a jej subregionálne organizácie, Združenie národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN), INTERPOL a s tretími krajinami;
- by mala pravidelne plánovať vojenské námorné cvičenia „pod vlajkou EÚ“ s tretími krajinami v kontexte uskutočňovania spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP) alebo cvičenie EÚ s cieľom zvýšiť viditeľnosť EÚ na svetových oceánoch;
- by sa mala usilovať o posilňovanie a podporu regionálnych reakcií EÚ v iných námorných oblastiach sveta postihnutých pirátstvom, najmä čo najlepším využívaním iniciatív v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP), ako aj posilnením prípravy na budúce nepredvídané udalosti na moriach prostredníctvom širšej vonkajšej činnosti;
- by na základe existujúcej spolupráce EÚ mala uskutočňovať činnosti na budovanie kapacít v oblasti námornej bezpečnosti s tretími krajinami a regionálnymi organizáciami s cieľom zlepšiť 1) riadenie námorných záležitostí a právny štát vrátane trestnej justície a presadzovania námorného práva; 2) bezpečnosť prístavov a námornej dopravy podľa medzinárodne dohodnutých noriem; 3) kapacít na riadenie ich vlastných hraníc a 4) bojovať proti nelegálnemu, neregulovanému a neohlásenému rybolovu;
- by mala podporovať tretie krajiny pri vytváraní a modernizácii ich pátracích a záchranných kapacít v súlade s medzinárodnými záväzkami;
- by sa mala usilovať o zlepšenie nástrojov v oblasti výmeny informácií s medzinárodnými partnermi vrátane susedných krajín, ako to EÚ propaguje v širšom i regióne Indického oceánu.

b. Informovanosť, dohľad a výmena informácií v námornej oblasti

Prístup k včasným a presným informáciám a spravodajským informáciám má kľúčový význam pre vytvorenie spoločného prehľadu o situácii v námornej oblasti, ktorá pre zmenu vedie k lepším operáciám a efektívnejšiemu využívaniu obmedzených zdrojov. Pokrok sa už dosiahol prostredníctvom viacerých systémov slúžiacich rôznym oblastiam politiky, pričom niektoré presahujú jeden sektor. .

Medzi tieto systémy patria: SafeSeaNet, monitorovací a informačný systém Únie v oblasti námornej dopravy pre vody EÚ, ktorý riadi agentúra EMSA a ktorého cieľom je zabezpečiť vykonávanie právnych predpisov EÚ; Spoločný pohotovostný komunikačný a informačný

⁷ Udržiavanie dobrej medzinárodnej spolupráce v Arktíde a podpora regionálnej stability boli označené za strategický záujem Európskej únie. Porovnaj Spoločné oznámenia o vypracovaní politiky EÚ vo vzťahu k arktickému regiónu, JOIN (2012) 19 final, 26.6.2012.

systém (CECIS) uľahčujúci komunikáciu počas námorných incidentov a katastrof, riadený Generálnym riaditeľstvom Komisie pre humanitárnu pomoc (ECHO); systém monitorovania plavidiel riadený EFCA a členskými štátmi, ktorý podporuje spoločnú rybársku politiku; sieť námorného dohľadu (MARSUR) riadený EDA, ktorá podporuje Spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku; Európsky systém hraničného dozoru (EUROSUR)⁸ zlepšujúci situačnú informovanosť a schopnosť reakcie členských štátov a agentúry Frontex pri kontrole vonkajších hraníc EÚ; a napokon spoločné prostredie pre výmenu informácií v námornej oblasti EÚ (CISE), na vytvorení ktorého v súčasnosti spolupracujú EÚ a členské štáty EÚ/EHP, ďalej posilní a vytvorí rámec interoperability medzi vnútroštátnymi systémami a systémom EÚ využívajúc najmä spoločný vzor údajov.

Námorný dohľad sa ešte stále zväčša organizuje na sektorovej a vnútroštátnej úrovni. Výsledkom toho môže byť nedostatočné využívanie dostupných kapacít v oblasti dohľadu. Orgány členských štátov EÚ sú podporované sektorovými systémami a prístupmi EÚ. V rámci systému EUROSUR boli vypracované príklady riešení zlepšovania civilno-vojenskej spolupráce na vnútroštátnej a európskej úrovni. Od civilných a vojenských orgánov sa vyžaduje zdieľanie informácií o incidentoch a hliadkach prostredníctvom vnútroštátnych koordinačných centier v oblasti hraničného dozoru, ako aj spravodajských informácií prostredníctvom vnútroštátnych situačných prehľadov, a koordinácia ich činností pri reakciách na hrozby na vonkajších hraniciach.

V súlade s cieľmi stratégie námornej bezpečnosti EÚ európsky program monitorovania Zeme Copernicus už vyvíja komplexný prístup s cieľom koordinovanejšie využívať vesmírne systémy a technológie diaľkového snímania a od nich odvodené aplikácie v oblasti medzisektorových služieb námorného dohľadu.

Technológie na prieskum z vesmíru a zo vzduchu umožňujú pozorovanie ťažko prístupných oblastí, ako aj prispievajú k zlepšeniu odhaľovania a identifikácie malých plavidiel používaných na pašovanie drog, pirátsku činnosť a migráciu. Od roku 2013 agentúry Frontex, EMSA, Satelitné stredisko EÚ (EUSC) budujú službu na kombinované uplatňovanie nástrojov dohľadu vrátane systémov hlásenia lodí, satelitných snímok a prieskumných lietadiel s posádkou. Počnúc rokom 2014 budú komponenty tejto služby slúžiace na monitorovanie Zeme podporované v rámci programu Copernicus.

Informovanosť, dohľad a výmena informácií v námornej oblasti by mali byť podporené činnosťami v oblasti výskumu a inovácií, aby sa zlepšila a posilnila ich účinnosť.

Oblasti lepšej spolupráce

- Členské štáty by mali byť vyzvané, aby do konca roka 2014 zabezpečili, že všetky civilné a vojenské orgány zodpovedné za dohľad nad námornými hranicami prostredníctvom vnútroštátnych situačných prehľadov EUROSUR budú zdieľať informácie a pravidelne spolupracovať prostredníctvom vnútroštátnych koordinačných centier EUROSUR.
- V koordinácii s členskými štátmi by Komisia a vysoká predstaviteľka mali pokračovať v zlepšovaní civilno-vojenskej a cezhraničnej spolupráce a interoperability systémov námorného dohľadu a námornej bezpečnosti, a to s cieľom

⁸ Nariadenie (EÚ) č. 1052/2013 z 22. októbra 2013, ktorým sa zriaďuje európsky systém hraničného dozoru (EUROSUR) (Ú. v. EÚ L 295/11, 6.11.2013).

vytvoriť komplexnú „informovanosť o námornej problematike“ v záujme zlepšenia včasného varovania a uľahčenia včasnej reakcie.

- Komisia a vysoká predstaviteľka by mali zabezpečiť konzistentný prístup v rámci prebiehajúcej činnosti agentúr EDA, EFCA, EMSA, ESA, EUSC, Frontex, ako aj Programu pozorovania Zeme (Copernicus) a GALILEO/EGNOS (Európska geostacionárna navigačná prekrývací služba), a to s cieľom podporiť námorný dohľad v EÚ a na svetových oceánoch a realizáciu misií v rámci SBOP.

c. Rozvíjanie potenciálu a budovanie kapacít

Na vybudovanie potrebných a nákladovo efektívnych kapacít sa vyžaduje konzistentný prístup. Jeho súčasťou by malo byť ďalšie zapojenie verejných a súkromných aktérov vrátane sociálnych partnerov a mal by vychádzať z dosiahnutých výsledkov. Európska agentúra na riadenie hraníc Frontex koordinuje využívanie zdrojov a personálu, ktorú v rámci spoločných operácií poskytujú orgány hraničnej kontroly rôznych členských štátov. Ďalšími príkladmi budovania kapacít sú posilnené kapacity v oblasti reakcie na teroristické útoky voči plavidlám vo vodách EÚ a zdieľanie najlepších postupov vypracovaných v rámci siete špeciálnych policajných zásahových jednotiek z členských štátov (ATLAS).

Iniciatíva „združovania a spoločného využívania“ podporovaná agentúrou EDA má za cieľ združovať a spoločne využívať vyššiu úroveň vojenských kapacít medzi členskými štátmi a prispieva k lepšiemu využívaniu obmedzených (vojenských) kapacít. Zvyšuje efektívnosť, udržateľnosť, interoperabilitu a nákladovú efektívnosť týchto kapacít.

Oblasti lepšej spolupráce

- Komisia a vysoká predstaviteľka by mali identifikovať oblasti kapacít a technológie, pre ktoré by bola harmonizácia v oblasti zlepšenej interoperability prínosom, a vypracovať plán na realizáciu technických aspektov, ktorý popisuje proces a hlavné prvky na jej dosiahnutie.
- V koordinácii s vysokou predstaviteľkou by Komisia mala v záujme členských štátov preskúmať pridanú hodnotu kapacít dvojakého využitia vo vlastníctve EÚ, riadených alebo prenajímaných EÚ v oblasti kritických kapacít, ako je napríklad námorný dohľad⁹.
- Komisia by mala preskúmať, akým spôsobom môže tesnejšia spolupráca medzi a s vnútroštátnymi orgánmi vykonávajúcimi činnosti v oblasti námorného dohľadu prispieť k posilneniu kontroly hraníc, presadzovania námorného práva a pátracích a záchranných kapacít v rámci existujúcej koncepcie integrovaného riadenia hraníc.
- Právne predpisy v oblasti bezpečnosti prístavov, prístavných zariadení a lodí v rámci EÚ/pod vlajkou EÚ by sa mali uplatňovať v plnom rozsahu a prípadne by sa mali aktualizovať alebo ďalej rozvíjať. V spolupráci so sociálnymi partnermi pôsobiacimi v prístavoch a prípadne v sektoroch námornej dopravy Komisia a členské štáty podporia výmenu najlepších postupov, analýz rizika a informácií o hrozbách v širšom rozsahu.
- Komisia by v koordinácii s členskými štátmi mala koordinovať ich úsilie v oblasti výskumu s cieľom vyvinúť ich poznatkovú základňu, technológie a iné prostriedky na zvýšenie kapacít v oblasti predpovedí, dohľadu a zmierňovania rizika.

⁹ V úzkej zhode s prístupom stanoveným v oznámení Komisie o obrane, COM(2013) 542 final.

d. Riadenie rizík, ochrana kľúčovej námornej infraštruktúry a reakcia na krízové situácie

Zatiaľ čo hlavnými cieľmi sú aj naďalej zmierňovanie rizika a predchádzanie incidentom, ochrana morských environmentálnych podmienok EÚ, jej kritickej námornej infraštruktúry a jej kapacít v oblasti reakcie na krízové situácie závisia od vysokého stupňa prípravy, predvídania a schopnosti reakcie. Hoci už došlo k zavedeniu súboru vzájomne prepojených opatrení, EÚ však môže zvýšiť svoju schopnosť reakcie. Možno to dosiahnuť budovaním existujúcich kapacít a nástrojov, ako sú napríklad právne predpisy týkajúce sa bezpečnosti lodí a prístavných zariadení, ktoré stanovujú minimálne bezpečnostné požiadavky na lode, prístavy a vládne agentúry. V tejto súvislosti je zapojenie súkromného sektoru jedným z kľúčových činiteľov úspechu.

Colné orgány EÚ vykonávajú posúdenie bezpečnostného rizika dovážaného nákladu pred naložením nákladu do plavidla v cudzom štáte. Oznámenie Komisie o riadení colných rizík a bezpečnosti dodávateľského reťazca zdôrazňuje význam ďalšej medzisektorovej spolupráce¹⁰. Vyzýva na zvýšenie kapacít v oblasti riadenia rizík s cieľom monitorovať riziká spojené s pohybmi nákladu posilnením rámca EÚ pre riadenie rizík vrátane komplexných systémov poskytovania predbežných informácií o nákladoch a na spoliehanie sa na schválené hospodárske subjekty s cieľom zabezpečiť neprerušený obchodný styk.

Ďalším príkladom je model spoločnej integrovanej analýzy rizík vypracovaný agentúrou Frontex, ktorý umožňuje rýchlejšiu identifikáciu výziev na vonkajších námorných hraniciach a reakciu na ne.

Zvýšilo sa využívanie personálu súkromných ozbrojených bezpečnostných služieb ako súčasti ochrany plavidiel na mori. Niekoľko štátov stanovilo pravidlá pre využívanie personálu súkromných ozbrojených bezpečnostných služieb a ich správanie. Je žiaduce usilovať sa o spoločnú a záväznú normu pre personál súkromných ozbrojených bezpečnostných služieb na palube plavidiel pod vlajkou EÚ.

Oblasti lepšej spolupráce

- Uplatňovaním prístupu koordinovaného s členskými štátmi by Komisia a vysoká predstaviteľka mali vykonávať spoločný a komplexný prístup k riadeniu rizík v oblasti námornej bezpečnosti s cieľom dosiahnuť spoločnú analýzu rizík. Pomohlo by to identifikovať oblasti záujmu námornej bezpečnosti na svetových oceánoch a uľahčiť prechod od prístupu založeného na hliadkovaní k prístupu založeného na spravodajstve.
- Komisia a vysoká predstaviteľka by mali vyvinúť iniciatívy, pokiaľ ide o posilnenie civilno-vojenskej a cezhraničnej spolupráce v oblasti reakcie na námorné krízové situácie a plánovanie pre nepredvídané udalosti v súvislosti s vymedzenými bezpečnostnými hrozbami.
- Členské štáty a príslušné zainteresované strany by mali posúdiť odolnosť námornej dopravy voči prírodným katastrofám a zmene klímy a prijať vhodné opatrenia a vymieňať si najlepšie postupy s cieľom zmierniť súvisiace riziká.
- Komisia by mala zvážiť navrhnutie požiadaviek EÚ na využívanie personálu súkromných ozbrojených bezpečnostných služieb, aby sa zabezpečila spoločná norma pre bezpečnostné firmy z členských štátov a na palube plavidiel plávajúcich

¹⁰ Rada požiadala Komisiu, aby oznámenie o riadení rizík COM(2012) 793 final v roku 2014 spracovala do podoby stratégie a akčného plánu.

pod vlajkou EÚ. EÚ by sa mala usilovať o povinné normy pre personál súkromných ozbrojených bezpečnostných služieb na medzinárodnej úrovni prostredníctvom IMO.

- Komisia sa zaväzuje zabezpečiť komplementárnosť a súlad právnych predpisov a opatrení v záujme zvýšenia námornej bezpečnosti a bezpečnosti dodávateľského reťazca.

e. Výskum a inovácie, vzdelávanie a odborná príprava v oblasti námornej bezpečnosti

Inovačné technológie a procesy prispievajú k zvýšeniu účinnosti, udržateľnosti a efektívnosti operácií. Sociálno-ekonomický výskum a inovácie môžu pomôcť znížiť počet situácií, ktoré vedú k sociálnym konfliktom alebo námornej trestnej činnosti. Jasná vízia medzisektorových potrieb a kapacít dvojakého využitia by mohla byť prínosom pre výskum v oblasti námornej bezpečnosti.

Inovácie založené na výskume a rozvíjaní poznatkov, ako aj vzdelávanie a odborná príprava môžu prispieť k dosiahnutiu cieľov stanovených v programe „modrého rastu“¹¹. Siedmy rámcový program EÚ v oblasti výskumu a technického rozvoja (7. RP) a najmä jeho časť výskum v oblasti bezpečnosti už priniesli celý rad výsledkov. Tieto výsledky by sa mali lepšie využiť pri rozvíjaní politiky a na dosiahnutie uplatnenie na trhu, aj využívaním synergií s programami členských štátov a európskych štrukturálnych a investičných fondov. Komisia bude aj naďalej podporovať činnosti v oblasti výskumu a vývoja, ktoré súvisia s námornou bezpečnosťou.

Stratégia námornej bezpečnosti si vyžaduje globálnych partnerov v oblasti výskumu a vývoja. Na rámcovom programe Horizont 2020 sa môžu zúčastňovať medzinárodní partneri. Spoločné výskumné centrum Komisie nadviazalo vzťahy s medzinárodnými partnermi v oblasti výskumu a vývoja v súvislosti s osobitnými výskumnými činnosťami týkajúcimi sa námorného dohľadu.

Oblasti lepšej spolupráce

- Komisia, vysoká predstaviteľka a členské štáty by sa mali usilovať o to, aby v rámci spoločného kalendára námornej odbornej prípravy zoskupili dostupné vzdelávacie kurzy týkajúce sa námornej bezpečnosti a zvážili sprístupnenie týchto kurzov tretím krajinám s cieľom dosiahnuť dohodu o spoločných minimálnych vzdelávacích normách.
- V koordinácii s členskými štátmi by Komisia a hlavná predstaviteľka mali vypracovať spoločný civilno-vojenský program v oblasti výskumu námornej bezpečnosti (vrátane kapacít dvojakého využitia), aby sa predišlo duplicite a zvýšila účinnosť výskumného úsilia.
- Komisia a vysoká predstaviteľka by v úzkej spolupráci so zainteresovanými stranami z priemyslu vrátane sociálnych partnerov mali vytvoriť sieť na rozvíjanie poznatkov a spôsobilostí v oblasti námornej bezpečnosti, ktorej súčasťou by boli výskumné inštitúcie a strediská postgraduálneho štúdia, poskytovať podporu Akadémii námornej práce Medzinárodnej organizácie práce.

¹¹ COM(2012) 494 final.

- V úzkej koordinácii s členskými štátmi a ostatnými relevantnými aktérmi by Komisia mala pokračovať vo svojom úsilí o zvýšenie operačných a technických schopností Únie a vnútroštátnych orgánov s cieľom zlepšiť odhaľovanie a sledovanie malých plavidiel.

VI Závery a nadväzné opatrenia

Zlepšenie spolupráce EÚ v oblasti námornej bezpečnosti je mimoriadne rozsiahly, avšak životne dôležitý projekt. Na posilnenie schopnosti reagovať na hrozby pre námornú bezpečnosť EÚ potrebuje medzisektorovú spoluprácu. Tá si vyžaduje zapojenie mnohých a rôznorodých partnerov na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni a úrovni EÚ. Je to dlhodobý proces, ktorý stavia na existujúcich metódach a dosiahnutých výsledkoch a ktorý bude mať skôr evolučný ako revolučný charakter.

Ak sa za hlavnú zásadu prijme povinnosť úprimnej spolupráce, zásadne sa posilní námorná bezpečnosť EÚ. Ďalej ju posilnia partnerstvá medzi všetkými zainteresovanými stranami v oblasti námornej bezpečnosti, na úrovni EÚ a medzi členskými štátmi a v rámci nich. Súčasťou partnerstiev by mali byť aj zástupcovia priemyslu a občianskej spoločnosti a sociálni partneri.

Narastajúca bezpečnostná úloha EÚ by mala sledovať celosvetový vývoj. Takisto je potrebná výrazná podpora a záväzok zo strany súkromného sektora a výskumných inštitúcií, ktoré sú hlavnými aktérmi pri posilňovaní námornej bezpečnosti a zabezpečovaní strategických námorných záujmov EÚ. Osobitné akčné plány na dosiahnutie lepšej spolupráce by sa mali vypracovať pre každú z identifikovaných oblastí.

Komisia a vysoká predstaviteľka budú s Radou spolupracovať v identifikovaných oblastiach na vypracovaní podrobnejšieho plánu. Uplatňovanie hľadiska námornej bezpečnosti v politikách EÚ v tejto súvislosti zohráva kľúčovú úlohu pri premene cieľov na výsledky.

* * *